

**HNPI – Cégénydányádi-park
bemutatóhely-fejlesztés**

---

forgatókönyv

2017. január 31.

Általános bevezető

A Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság hazánk első és máig legnagyobb kiterjedésű nemzeti parkjának természetvédelmi kezelő szervezeteként 1973. január 1-én alakult. A HNPI jelenlegi működési területe magába foglalja az Észak-alföldi Régió három megyéjét (Szabolcs-Szatmár-Bereg, Hajdú-Bihar, Jász-Nagykun-Szolnok), ahol ellátja a védett és fokozottan védett természeti értékek, védett és fokozottan védett természeti területek, a Natura 2000 területek, valamint a nemzetközi természetvédelmi egyezmény hatálya alá tartozó területek és értékek természetvédelmi kezelésével kapcsolatos kezelési, bemutatási, kutatási és monitorozási feladatokat.

A Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság egyik bemutatóterülete a Cégénydányádi-park Természetvédelmi Terület országos jelentőségű védett természeti terület. A park és az épület nyitva áll az érdeklődők előtt, és számos programlehetőséget kínál – vezetett tanösvény túra, madárgyűrzési bemutató, húsvéti kézműves foglalkozás, Múzeumok Éjszakája – az oda érkező látogatók számára. A park gazdag kultúrtörténeti és természeti értékkészletéből eredően számos lehetőség adódik szakmai tartalmak játékos formában történő bemutatására. Az élményszerzés bővítése céljából interaktív játékok és táblák kerülnek elhelyezésre az alábbi helyszíneken:

- I. Kastély kiállítótere
- II. Kültéri foglalkoztató tér.

Az információs táblák és az interaktív elemek megtervezésekor az alábbi szempontokat vettük figyelembe:

- stabilak, állékonyak legyenek,
- az egyes tartalmak szakvezetés nélkül is könnyen érthetőek, értelmezhetőek legyenek,
- élménydús, interaktív elemekkel történjen a bemutatás,
- a játékokat úgy alakítsuk, hogy azt felnőtt és gyerek egyaránt megértse és élvezze, az információátadás mindkét korosztály számára könnyen befogadható legyen,
- átláthatóan, könnyen emészthetően interpretáljuk a kiállítás mondanivalóját.

I. Kastély kiállítótere

1. Cégénydányádi-park TT információs élménytér – információs táblák

Cél:A Cégénydányádi-park élővilágának bemutatása annak érdekében, hogy a látogatók átfogó képet kapjanak a park és a környező élőhelyek növény- és állatvilágáról. A témán belül külön hangsúly kerül a Natura 2000 védelem alapjául szolgáló jelölőfajok és élőhelyek ismertetésére.

A táblák tartószerkezete összezsugorítható háromágú állvány 3 db információs felülettel, minden információs felületen összesen 2 db táblával. Így egy tartószerkezeten összesen 6 tábla szerepel. A táblák síkjainak térbeli elhelyezkedése izgalmas térélményt biztosít a látogatók számára.

a) Natura 2000 hálózat általános bemutatása (1-2. tábla)

Cél:A látogatók üdvözlése, valamint a Natura 2000 hálózat közérthető módon történő bemutatása. A témán belül külön hangsúly kerül a kijelölés céljának, a hálózatoság fontosságának, az országosan védett és a Natura 2000 helyszínek átfedésének, valamint a hazai és a nemzetközi természetvédelem kapcsolatának bemutatására.

Valamint hazánk és a tájegység Natura 2000 hálózatának ismertetése.

Grafikai megjelenítés:

- Témához illeszkedő alapgrafika, valamint térképes és fotós megjelenítés.
- Natura 2000 hálózat Magyarországon, valamint a Natura 2000 hálózat a Tájegységben térkép és élőhelyek, fajok megjelenítése.

Szöveges tartalom vázlatos ismertetése:

A megváltozott természeti-táji körülmények között az elődeink évszázadokra visszanyúló, élő hagyatéka csak tudatos összefogással és tenniakarással, megfelelő szakmai felkészültséggel és elkötelezettséggel őrizhető meg. Mindehhez az uniós és a nemzeti jogszabályok nyújtanak működési keretet, kiegészülve a hazai természetvédelem szakmai intézményrendszerével. ***Natura 2000 megnevezéssel jelölik az Európai Unión belül a közösségi jelentőségű természetes élőhelytípusok ökológiai hálózatát, amely a vadon élő állat- és növényfajok***

védelmével lehetőséget ad a biológiai sokféleség megóvására.

Magyarország az EU-hoz való csatlakozásával vállalta ezen élőhelytípusok kedvező természetvédelmi helyzetének megőrzését és helyreállítását, valamint a fenntartó gazdálkodás feltételeinek biztosítását. A kiállítás célja, hogy bemutassuk a Natura 2000 hálózat megyei érintettségű értékeit, amik egyben a természetvédelem és a helyi közösségek együttműködésének közös színterei is lehetnek.

Natura 2000 hálózat Magyarországon térképhez kapcsolódóan:

A Natura 2000 hálózat létrehozása hazánk legfontosabb természetvédelmi feladatai közé tartozott, mivel számos olyan veszélyeztetett élőhelytípus, állat és növényfaj fordul elő, amelyek az Unió jelenlegi földrajzi határain belül nem találhatók meg (pilisi len, nyáras borókás, kék vércse).

Tudtad-e? A Natura 2000 területek kiterjedése az ország területének 21%-a, ezzel a magyarországi területkijelölés az Uniós átlag körül mozog.

Natura 2000 hálózat a Tájegységben térképhez kapcsolódóan:

A Tájegységben 2 Madárvédelmi terület található, kiterjedésük meghaladja a 63 ezer hektárt. A Természetmegőrzési területek száma 49, összterületük több mint 54 ezer hektár.

b) Növényvilág (3-4. tábla)

Cél:A kastélypark kultúrtörténeti és természetvédelmi jelentőségének szemléletesismertetése. A témán belül külön hangsúly kerül a park környezetében előforduló élőhelyek növényvilágának és értékes képviselőinek bemutatására.

Grafikai megjelenítés:

- Témához illeszkedő alapgrafika, valamint fotós megjelenítés.
- Egyes növényfajok fotós megjelenítése.

Szöveges tartalom vázlatos ismertetése:

Az 1833-ban épült klasszicista kúria körül hajdan 50 hektár kiterjedésű, angol tájképi kert stílusjegyeit hordozó kastélypark terült el. A pazar parknak máramindössze egyharmada maradt fenn, amely országos viszonylatban így is kiemelt értéket képvisel. A gyűjteményt mintegy 130 fa és cserjefaj, illetve azok legkülönbözőbb fajtái és változatai alkotják. A park a tavaszi virágzás alkalmával **atéltemető**, az **odvas és ujjas keltikék** tarka tömegeitől pompázik.

A Szatmári-síkon és a Beregben – mint az ártéri síkságokon mindenütt - a térszintekhez alkalmazkodva alakultak ki a jellegzetes erdőtársulások.

- A fűz-nyár ligeterdők a folyók mellett, az árterek mélyebb fekvésű részein telepedtek meg.
- Az ártér közép- és magas térszintjének jellemző erdőtársulásai a keményfaligetek, azaz a tölgy-kőris-szil ligeterdők.
- A legmagasabb elhelyezkedésű - a folyószabályozás előtt is ármentes - területeken az Alföldön ma már ritkaságszámba menő gyertyános-tölgyesek tenyésznek.
- Az erdők mélyebb fekvésű, tartós vízborítású foltjain égeres láperdők díszlenek.

Megjelenítendő fajok, fotók:

- odvas keltike
- kockás liliom
- kárpáti sáfrány
- erdélyi csillagvirág
- kétlevelű sarkvirág
- hóvirág
- tavaszi tözike
- téltemető
- keltikék virágzása
- kastélypark az őszi lombszíneződés idején
- puhafás ligeterdő
- keményfás ligeterdő

c) Állatvilág (5-6. tábla)

Cél:A kastélypark változatos állatvilágának szemléletes ismertetése. A témán belül külön hangsúly kerül a folyókhhoz kötődő Natura 2000 jelölő állatfajok bemutatására.

Grafikai megjelenítés:

- Témához illeszkedő alapgrafika, valamint fotós megjelenítés.

Szöveges tartalom vázlatos ismertetése:

A gazdag, összetett növényállománnyal rendelkező park számos védett állatfaj számára szolgál élőhelyként. Legnagyobb számban az itt fészkelő, vagy telelő madárvilág képviselteti magát. Ha jól fülelünk, megfigyelhetjük, ahogyan a **fekete harkály** kopogtat a fa törzsén. A koros fák odvait gyakran **macskabagoly** vagy **csóka** veszi birtokba, sőt egy **holló** pár is fészkel a kertben. A kastélyban fokozottan védett **csonkafülű denevérek** nevelik utódaikat. De a parkban egy-egy erdei ragadozó is otthonra lelt, köztük a **nyuszt** is.

A park környezetében kanyargó Szamos folyó egyedülálló természeti kincseket rejteget. Egykori tisztasága és sokszínű halfaunája mára a múlté, egyes fajok azonban még őrzik a változatosságot. Itt él többek között a **sujtásos küsz**, mely nevét az oldalvonalala alatt és felett található fekete pontokból álló sujtásról kapta, a barna foltokat viselő **kőfűrő csík**, a **homoki küllő**, mely táplálékát a víz által szállított hordalékból válogatja és a fokozottan védett **magyar bucó**. A folyó egyik meghatározó természeti értékét a fokozottan védett **közönséges vidra** jelenti. Az Európa szerte veszélyeztetett emlős élőhelyeinek megóvása a természetvédelem egyik kiemelt feladata. A folyó parton sétálva a madárvilág egyik színpompás képviselőjére, a **jégmadárra** figyelhetünk fel, amely fészket a meredek, szakadó partfalban alakítja ki.

Megjelenítendő fajok:

- fekete harkály
- macskabagoly
- nyuszt
- közönséges vidra

- jégmadár
- sujtásos kűsz
- kőfűró csík
- homoki küllő
- magyar bucó

2. Infobox I.

Cél: A természetvédelmi terület változatos értékkészletének komplex, játékos formában történő bemutatása.

Az Infobox vegyesen tartalmaz digitális és a kézzel mozgatható játékokat, melyek kompakt hordozójaként hosszabb időtartamú, összetett élményszerzési lehetőséget biztosít a látogató számára. A 4 függőleges és 4 ferde síkú oldalból álló installáció 8 db interaktív elem elhelyezésére alkalmas. Belseje üreges, ezáltal az ajtaján keresztül a beépített digitális képernyő könnyen hozzáférhető, szerelhető.

a) Ferde síkok

- Érintőképernyő

- Satírozótábla

A márvány/gránit lapon gravírozott növényfaj képe található. A látogató a felületre helyezett lap és egy kréta segítségével kisatírozhatja a motívumot, amit így emlékül haza is vihet.

Satírozótáblába gravírozott faj:

- téltemető

- Feltolható elem

A feltolható elem felső nyomatán a keresett növényfaj rövid jellemzése olvasható, felette pedig jellemző élőhelyének fotós ábrázolása jelenik meg. A mozgó elem alatt a faj névvel ellátott fotója válik láthatóvá.

Szöveges tartalom:

Mocsárrétek, ártéri erdők hagymás évelő növénye, mely lepelleveleinek végén sárgászöld foltot találunk.

Megjelenítendő faj:

- tavaszi tőzike

- Tili-toli

3x3 db elemből álló játék, mely elemeinek függőleges és vízszintes mozgásával egy képet lehet kirakni.

Megjelenítendő grafika:

- kárpáti sáfrány

b) Fügőleges oldalak

- Nyitható, de zárható ajtó

Az ajtón SZBTK vagy kastély logó kerül ábrázolásra.

- Elfordítható korongok

Az elfordítható korongokon (5 db) az egyes növényfajok sziluettje látható.

Az elemek elmozdításával játékban szereplő fajok névvel ellátott grafikus ábrázolása jelenik meg.

Játékban szereplő fajok és elnevezéseik:

- tavaszi tözike
- erdélyi csillagvirág
- kockás liliom
- hóvirág
- téltemető

- Memória

4x4 db tengely mentén átfordítható elemek elülső nyomatán egységesen a HNP logója jelenik meg, hátsó oldalukon pedig az egyes állatfajok névvel ellátott grafikus képe. A játék célja az azonos fajokat ábrázoló elemek kiforgatása.

Játékban szereplő fajok:

- haris
- beregi futrinka
- keresztés vipera
- vérfű-hangyaboglárka lepke
- díszes tarkalepke
- vidra
- kőfúró csík
- barna varangy

- Vájatos párosító

A tábla két részre van osztva. Egyik felén tavi, másikon folyóvízi élőhelyek fotója jelenik meg. A vájatrendszerben mozgatható korongokon (2x3 db) az egyes fajok névvel ellátott grafikus ábrázolása jelenik meg. A látogató feladata a fajok párosítása a megfelelő élőhelyhez. A megoldást színekód segíti.

Megjelenítendő fajok:

- tiszai ingola
- petényi márna
- dunai galóca

- réti csík
- lápi póc
- széles kárász

c) Teteje

- Praxinoszkóp

A játék célja a lombhullató fák évszakos változásának bemutatása. A játék fő eleme a tükrös szerkezet és egy képsor. A henger közepére, a belső tengely köré sokszögben elhelyezett tükröket tesznek. A dob belső oldalán van a képcsík. A tükrök és a rajzok egyszerre forognak körbe, a folyamatos mozgás érzetét keltve. Így a különálló kis képkocka megfelelő sebességgel pörgetve egybefüggő mozgóképet vetít elénk.

Megjelenítendő faj:

- gyertyán vagy kocsánytalan tölgy

3. Infobox II.

Cél:A természetvédelmi terület változatos értékkészletének komplex, játékos formában történő bemutatása.

Az Infobox vegyesen tartalmaz digitális és a kézzel mozgatható játékokat, melyek kompakt hordozójaként hosszabb időtartamú, összetett élményszerzési lehetőséget biztosít a látogató számára. A 4 függőleges és 4 ferde síkú oldalból álló installáció 8 db interaktív elem elhelyezésére alkalmas. Belseje üreges, ezáltal az ajtaján keresztül a beépített digitális képernyő könnyen hozzáférhető, szerelhető.

a) Ferde síkok

- Érintőképernyő

- Satírozótábla

A márvány/gránit lapon gravírozott állatfaj képe található. A látogató a felületre helyezett lap és egy kréta segítségével kisatírozhatja a motívumot, amit így emlékül haza is vihet.

Satírozótáblába gravírozott faj:

- fekete harkály

- Grafikusan interaktív párosító

A játékban madárfajok és jellemző táplálékaik grafikus ábrázolása jelenik meg. A játék célja az adott fajhoz kötni a hozzá tartozó zsákmányt. A megoldást grafikus vonalak segítik.

Megjelenítendő fajok és táplálékaik:

- fekete gólya - béka
- jégmadár- hal
- macskabagoly - mezei pocok
- fekete harkály- rovarlárva

- Formárávágott eltolható elemek

A mozgó elemek felső nyomatán az erdei környezetet grafikusán ábrázoló háttér folytatása jelenik meg. Az elemek elmozdításával névvel ellátott lepkefajok grafikus képei válnak láthatóvá.

Megjelenítendő fajok:

- kis fehérsávós lepke
- vörös rókalepke
- kis színjátészó lepke
- nagy tűzlepke

b) Fügőleges oldalak

- Nyitható, de zárható ajtó

Az ajtón SZBTK vagy kastély logó kerül ábrázolásra.

- Képkiforgató

A szerkezet egyik oldalában 4x4 db fügőleges tengely mentén átfordítható háromszög alapú hasáb kap helyet. Az elemek forgatásával 3 állatfaj fotóját lehet kirakni.

Játékban szereplő fajok:

- hamvas rétihéja
- partifecske
- karvalyposzáta

- Vájatos labirintus

Egy vájatrendszerben mozgatható korongon mocsári teknős grafikus ábrázolása jelenik meg. A játék célja eljuttatni a vérfű-hangyaboglárkát tápnövényéhez, a vérfűhöz.

Játékban szereplő fajok:

- vérfű hangyaboglárka

- Képkiforgató

A belső korong és a két külső körív egymáshoz képest elmozdítható. A játék célja az elemek helyes forgatásával egy kép kirakása.

Játékban szereplő kép:

- réti fülesbagoly

d) Teteje

- Praxinoszkóp

A játék célja a fekete harkály repülési útvonalának bemutatása. A játék fő eleme a tükrös szerkezet és egy képsor. A henger közepére, a belső tengely köré sokszögben elhelyezett tükröket tesznek. A dob belső oldalán van a képcsík. A tükör és a rajzok egyszerre forognak körbe, a folyamatos mozgás érzetét keltve. Így a különálló kis képkocka megfelelő sebességgel pörgetve egybefüggő mozgóképet vetít elénk.

Megjelentendő jelenet:

- fekete harkály repülési pályája

4. Fotópont

Cél: Olyan installáció kialakítása, mely mögé beállva a látogató egy-egy játékos fotót készíthet. Így a látogató a kastélyban tett látogatásának emlékét fénykép formájában őrizheti meg.

A kastély belsőterének falára rögzített táblán játékos állatfigurákat ábrázoló grafika és hozzáillő háttérgrafika jelenik meg.

Grafikai megjelenítés:

- Ranger Rudi, Vidra Vili figuráját ábrázológrafika.

5. Makettek

Cél: A Cégénydányádi Természetvédelmi Terület Natura 2000 jelölő fajainak megismertetése a látogatókkal.

Egyes makettek (nagy szarvasbogár, nagy hőscincér) vitrinben kerülnek elhelyezésre, míg a vöröshasú unka makettje a fotópont előterében a padlóra helyezve lesz megtekinthető.

Megjelenítendő állatok:

- nagy szarvasbogár
- nagy hőscincér
- vöröshasú unka

6. Egyéb kiegészítő elem:

Állatmakettek a sötétszobába

Cél: A sötétszobába olyan élethű nagyságú makettek elhelyezése, amely a látogatók élményszerzési lehetőségét és a kiállítás anyagát bővíti, erősíti.

Fajok (15 db):

- erdei fülesbagoly
- feketerigó
- házi rozsdafarkú
- énekes rigó
- aranyakál
- uhu
- fülemüle
- kecskebéka
- függő cinege
- vöröshasú unka
- pettyes vízicsibe
- bakcsó
- haris
- mezei pacsirta
- fűj

II. Kültéri foglalkozató tér

1. Oszlopforgató

Cél: A tájvédelmi körzethez kötődő madárvilág néhány képviselőinek játékos formában történő bemutatása.

A játék 4db függőleges tengely mentén forgatható kockából áll. A kockák oldalain a az adott madárfaj, valamint fészkének, táplálékának és fiókájának grafikus képe jelenik meg. A látogató feladata az azonos fajhoz tartozó részletek egy oszlopba történő összeforgatása. A megoldást színkód segíti.

Megjelenítendő fajok:

- tövisszúró gébics
- réti fülesbagoly
- darázsölyv
- törpegém

2.Átköltöztető –táblás korongforgató

Cél: Az odúlakó madarak interaktív formában történő megismertetése a látogatókkal.

Grafikus megjelenítés:

- A játék háttérgrafikáján erdei környezet, előtérben pedig egy koros fa törzsének grafikus ábrázolása jelenik meg.
- Az interaktív elemhez kapcsolódó fajok fényképes formában kerülnek megjelenítésre.

Szöveges tartalom vázlatos ismertetése:

A Szatmári-síkot átszelő Szamos partján fekvő Cégénydányád növényvilága mellett állatvilága is említésre méltó. A fák és bokrok védelmében megannyi madárfaj lel menedékre. A parkban tett sétánk alkalmával számos odvas fára is figyelmesek lehetünk, de ha csendben figyelünk, daloló madarak mellett gyors dobogásokat is meghallhatunk. Ezek a hangok a fák odvaiban költőharkályféléktől származnak. A parkban megfordulhazánk legnagyobb harkálya a fekete harkály és verébnagyságú kis fakopáncs is. Említést érdemel még a reptében rovarokat elkapó szürke légykapó és a narancssárga tollazatú vörösbegy, melynek fészkebe előszeretettel helyezi tojását a kakukk.

Ismerkedj meg a kastélypark leggyakoribb vendégeivel, az odúlakó madarakkal!

Interaktív elem:

- A tábla alapgrafikáján egy koros fa törzse jelenik meg. A táblában egy kör alakú és egy nagyobb kivágattalálható. Ez utóbbi jelöli az odút. A tábla mögött egy forgatható korong kap helyet. A korong elforgatásával az odúban az adott madárfaj fiókái, még a kör alakú kivágatban a szülőt ábrázoló grafika jelenik meg.

Játékban szereplő fajok:

- csuszka (*Sitta europaea*)
- csóka (*Corvus monedula*)
- fekete harkály (*Dryocopus martius*)
- kis fakopáncs (*Dendrocopos minor*)

- szürke légykapó (*Muscicapatriata*)
- vörösbegy (*Erithacus rubecula*)